

Utveckling av en nationell källa för ordinationsorsak

Lägesrapport oktober 2015
Beskrivning av distribution

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

ISBN 978-91-7555-346-7
Artikelnummer 2015-10-18

Publicerad www.socialstyrelsen.se, oktober 2015

Förord

Detta är en lägesrapport som gäller regeringsuppdraget att upprätthålla och vidareutveckla den nationella källan för ordinationsorsak. Årets uppdrag är en fortsättning på tidigare uppdrag och utförs i enlighet med den nationella läkemedelsstrategins handlingsplan.

Uppdragets syfte är att bidra till en effektivare och säkrare vård genom att bygga upp en struktur för en framtida ordinationsprocess. Processen ska kunna tillgodose de behov av information om en patients ordinationer som alla berörda aktörer har, inklusive patienten själv.

I arbetet med denna lägesrapport har följande personer medverkat: Lotti Barlow, Socialstyrelsen och Torbjörn Sjölin, extern konsult.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Hittills genomförda aktiviteter	7
Inledning	8
Uppdrag och bakgrund	8
Syfte, huvudmål och delmål	8
Omfattning och avgränsningar	9
Genomförda aktiviteter under 2015	10
Planering av långsiktig förvaltning	10
Uppdateringar av innehållet	10
Terminologin tillgängliggörs redan idag	10
Samverkan	11
Produktion och tillgängliggörande	11
Referenser	14

Sammanfattning

I regleringsbrevet för 2015 har Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att fortsatt upprätthålla och vidareutveckla den nationella källan för ordinationsorsak. Årets uppdrag är en fortsättning på tidigare uppdrag och utförs i enlighet med den nationella läkemedelsstrategins handlingsplan.

Socialstyrelsen ska säkerställa att det framtagna kodsystemet är innehållsmässigt förberett för att bli tillgängligt för användare och att det finns framtagna processer för löpande uppdatering av kodsystemets innehåll. Myndigheten ska dessutom sätta upp riktlinjer och krav för användningen av kodsystemet. För att möjliggöra ett ändamålsenligt och långsiktigt tillgängliggörande av kodsystemet ska Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten gemensamt ta fram ett förslag till förvaltnings- och distributionsverktyg.

Hittills genomförda aktiviteter

Socialstyrelsen har:

- Samarbetat med E-hälsomyndigheten avseende deras uppdrag i 2015 års regleringsbrev. I E-hälsomyndighetens rapport redogörs för de tekniska frågorna inklusive att skapa ett verktyg för underhåll av informationen i den nationella källan för ordinationsorsak. Där redo-visas också den tänkta ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten i det löpande förvaltningsarbetet.
- Uppdaterat den nationella källan för ordinationsorsak till att omfatta ordinationsorsaker och behandlingsändamål för produkter som fanns tillgängliga på den svenska marknaden den 1 januari 2015. Varje unik ordinationsorsak har kopplats till en Snomed CT-kod.
- Arbetat med systemets metastruktur. En första version av hierarkisk indelning, i syfte att underlätta kodsystemets användning, har tagits fram.
- Terminologin har under året tillgängliggjort tillsammans med tillhörande Snomed CT-koder för samtliga ordinationsorsaker.

Arbete pågår för närvarande med övriga delar av uppdraget och dessa kommer att redovisas i slutrapporten, den 31 december 2015.

Inledning

Uppdrag och bakgrund

Socialstyrelsen har fått regeringens uppdrag att under 2015 fortsatt upprätthålla och vidareutveckla den nationella källan för ordinationsorsak [1]. Årets uppdrag är en fortsättning på tidigare uppdrag och utförs i enlighet med den nationella läkemedelsstrategins handlingsplan [2]. Socialstyrelsen ska säkerställa att det framtagna kodsystemet är innehållsmässigt förberett för att bli tillgängligt för användare. Socialstyrelsen ska också säkerställa att det finns framtagna processer för löpande uppdatering av kodsystemets innehåll. Myndigheten ska dessutom sätta upp riktlinjer och krav för användningen av kodsystemet, med särskilt beaktande av aspekterna informations- och patientsäkerhet, integritet och användarnytta. För att möjliggöra ett ändamålsenligt och långsiktigt tillgängliggörande av kodsystemet till användare ska Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten gemensamt ta fram ett förslag till förvaltnings- och distributionsverktyg. Förslaget ska innehålla en ekonomisk analys av nödvändiga resurser för att skapa och upprätthålla verktyget, såväl tekniskt som innehållsmässigt. Uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet senast den 31 december 2015. En delrapport som rör distributionsfrågan ska redovisas till Socialdepartementet senast den 31 oktober 2015.

Syfte, huvudmål och delmål

Syftet är att bidra till en effektivare och säkrare vård genom uppbyggnad av en struktur för en framtida ordinationsprocess. Denna process ska kunna möta de behov av information om en patients ordinationer, farmakologiska och på sikt även icke-farmakologiska åtgärder, som alla berörda aktörer inklusive patienten själv har. Utgångspunkten är patientens och vårdens behov.

Effektmål:

- Både förskrivaren och patienten ska kunna veta varför eventuell tidigare förskrivare valt att påbörja, ändra, fortsätta med eller sätta ut en läkemedelsbehandling.
- Den patient som ska genomföra sin behandling på egen hand ska få en tydlig information om, och bättre förståelse för, varför han eller hon tar sina läkemedel.

Huvudmål:

- Det framtagna kodsystemet är innehållsmässigt förberett för tillgängliggörande till användare och det finns processer för löpande uppdatering av innehållet
- Det finns riktlinjer och krav för användning av kodsystemet med särskilt beaktande av aspekterna informations- och patientsäkerhet, integritet och användarnytta.
- Socialstyrelsen har tagit fram ett förslag till förvaltnings- och distributionsverktyg tillsammans med E-hälsomyndigheten. Förslaget innefattar en ekonomisk analys av nödvändiga resurser för att skapa och upprätthålla verktyget samt kostnader för en löpande förvaltning av den nationella källans innehåll.

Målsättningarna anknyter till Socialstyrelsens nuvarande inriktningsmål och strategier för området ändamålsenlig och strukturerad dokumentation. Det gäller särskilt aktiviteter som avser att stödja införande och användning av nationellt fackspråk och nationell informationsstruktur.

Omfattning och avgränsningar

Den första versionen av källan för ordinationsorsak färdigställdes den 31 december 2014 och omfattar endast farmakologiska åtgärder [3]. Det finns en långsiktig ambition att även täcka in icke-farmakologiska åtgärder, men detta ingår inte i uppdraget för 2015.

Projektet omfattar heller inte praktiskt införande av kodsystemet i vård- och omsorgsverksamheternas informationssystem.

Genomförda aktiviteter under 2015

Planering av långsiktig förvaltning

En långsiktig, löpande förvaltning av kodsyste­met är en förutsättning för att tillgängliggöra den nationella källan för ordinationsorsak; därför förbereds en sådan. Denna förvaltning består av en teknisk och en innehållsmässig del.

Socialstyrelsen har under första kvartalet samarbetat med E-hälsomyndigheten avseende deras uppdrag i 2015 års regleringsbrev [4]. I E-hälsomyndigheten­ s rapport [5] redogörs för de tekniska frågorna inklusive att skapa ett verktyg för underhåll av informationen i den nationella källan för ordinationsorsak. Där redovisas också den tänkta ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten i det löpande förvaltningsarbetet. En diskussion förs med E-hälsomyndigheten om att under hösten 2015 påbörja en mer detaljerad specifikation avseende framför allt underhållsverktyget.

Socialstyrelsen bedriver ett arbete för att närmare specificera processer samt krav på kompetens och övriga resurser för att kunna hantera den innehållsmässiga förvaltningen. Detta arbete kommer att redovisas i uppdragets slutrapport.

Uppdateringar av innehållet

Den nationella källan för ordinationsorsak har under våren uppdaterats till att omfatta ordinationsorsaker och behandlingsändamål för produkter som fanns tillgängliga på den svenska marknaden den 1 januari 2015. Ytterligare en uppdatering planeras under hösten för att aktualisera informationen. Det bör särskilt påpekas att detta arbete, i frånvaro av ett adekvat verktyg för innehållets förvaltning, är omständligt och tidskrävande.

Vid en implementering av den nationella källan för ordinationsorsak måste informationen kunna överföras och tolkas med bibehållen betydelse i olika it-system inom vård och omsorg. Därför är varje unik ordinationsorsak kopplad till en Snomed CT-kod som ingår i den svenska releasen av Snomed CT.

I syfte att underlätta kodsyste­mets användning har ett arbete under året bedrivits med syste­mets metastruktur. En första version av hierarkisk indelning har tagits fram och diskussioner har förts kring ytterligare åtgärder som exempelvis synonymhantering.

Terminologin tillgängliggörs redan idag

Ett flertal förfrågningar har inkommit från landsting, it-leverantörer och andra organisationer om att få ta del av den terminologiska delen, dvs. ordinationsorsaker och behandlingsändamål utan koppling till läkemedelsprodukter. Socialstyrelsen har välkomnat dessa förfrågningar utifrån antagandet att användningen av en nationellt fastställd terminologi bidrar till en mer enhetlig användning av termer inom och mellan vårdgivare.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) har för utvärderingsändamål erhållit ordinationsorsakerna med dess koppling till läkemedel. Enligt TLV är ett syfte med att använda denna lista att bättre kunna följa dynamiken inom olika terapiområden.

Under året har Socialstyrelsen tillgängliggjort terminologin två gånger. Den senare versionen innehöll ett uppdaterat material men också tillhörande Snomed CT-koder för samtliga ordinationsorsaker.

Då Snomed CT kräver att användaren ska ha en licens tillgängliggörs terminologin genom den distributionsportal som alla Snomed CT-licenstagare har åtkomst till.

Samverkan

Inom projektet bedrivs en löpande samverkan med ett flertal intressenter utöver E-hälsomyndigheten.

I arbetet har kontakt tagits med Läkemedelsindustriföreningen, LIF, om möjligheten att löpande förse den nationella källan för ordinationsorsak med indikationstexter från produktresuméer (SPC:er) från FASS-databasen. En diskussion kommer även att föras gällande kvalitetssäkringen av använda termer för ordinationsorsak.

Information har inhämtats från Inera AB avseende deras intentioner att tillgängliggöra information om ordinationsorsaker via SIL (Svenska Informationstjänster för Läkemedel). Motsvarande gäller för TLV avseende deras syn på hur information om ordinationsorsak kan användas i verksamheten.

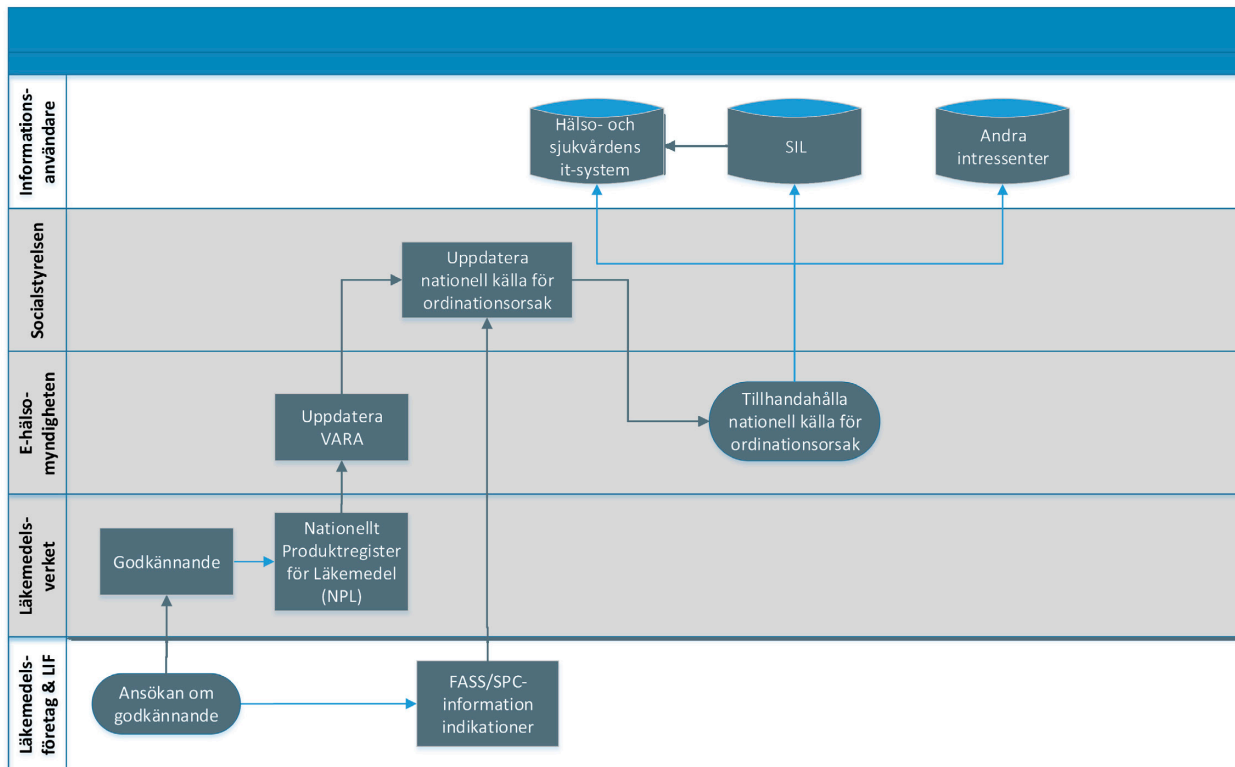
Arbetet har presenterats vid ett antal tillfällen under året, däribland på Vitalis och på den Nationella eHälsodagen. En informationsinsats till Swedish Medtechs medlemmar planeras under hösten.

Produktion och tillgängliggörande

Beskrivning av informationsflödet

I figur 1 beskrivs ett övergripande processperspektiv på produktion och tillgängliggörande av information i den nationella källan för ordinationsorsak. Processtegen med ett myndighetsansvar har särskilt markerats för att förtydliga var detta ansvar börjar respektive slutar.

Figur 1. Processen för produktion och tillgängliggörande av information i den nationella källan för ordinationsorsak.

Tillgängliggörande av informationen

I Socialstyrelsens uppdrag att utveckla en nationell källa för ordinationsorsak ingår att säkerställa att kodsystemet är innehållsmässigt förberett för att bli tillgängligt för användare och att det finns framtagna processer för löpande uppdatering av innehållet. För att möjliggöra ett ändamålsenligt och långsiktigt tillgängliggörande ska Socialstyrelsen och E-hälsömyndigheten gemensamt ta fram förslag till förvaltnings- och distributionsverktyg.

Det samarbete som bedrevs med E-hälsömyndigheten under det första kvartalet 2015 omfattade bland annat frågan om hur materialet kan tillgängliggöras för användning i hälso- och sjukvårdens system. E-hälsömyndigheten föreslår produktion och tillgängliggörande av två exportfiler. Den ena filen innehåller den terminologiska delen och den andra innehåller information om termernas koppling till läkemedelsprodukter. Exportfilerna föreslås bli tillgängliga för användare via en server hos E-hälsömyndigheten. Användare ska ha licens till Snomed CT och denna licens är gratis.

Hur informationen kan och bör införlivas i hälso- och sjukvårdens system kan hanteras på olika sätt, till exempel genom tjänster utvecklade i SIL (som anropas av vårdsystemen) och/eller genom en import av E-hälsömyndighetens exportfiler direkt till ett vårdsystem eller ett ordinationsverktyg. Inera AB har i kontakter med Socialstyrelsen meddelat att intentionen vid ett införande av den nationella källan för ordinationsorsak i hälso- och sjukvården, är att tillgängliggöra denna information via

tjänster utvecklade i SIL. Det är dock systemägarna som fattar beslut om vårdens system. Socialstyrelsens och E-hälsomyndighetens roll är att säkerställa att informationen är tillgänglig, korrekt och aktuell samt att vara behjälplig i diskussioner med informationens användare och intressenter.

Återstående frågor

Det återstår två frågor som ska hanteras i projektet. Den ena frågan gäller uppdateringsfrekvensen av kodsystemet. Socialstyrelsen föreslår att uppgifter om ordinationsorsak och behandlingsändamål tidsmässigt bör följa E-hälsomyndighetens distribution av produktinformation i det nationella produkt- och artikelregistret, VARA. Det innebär att uppdatering sker varje dygn.

Den andra frågan gäller framtagande av riktlinjer och krav för användningen av kodsystemet, med särskilt beaktande av aspekterna informations- och patientsäkerhet, integritet och användarnytta. Ett arbete kring dessa frågor pågår för närvarande och kommer att redovisas i slutrapporten.

Referenser

1. Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Socialstyrelsen. Stockholm: Socialdepartementet 2014. <http://www.esv.se/Verktyg--stod/Statsliggaren/Regleringsbrev/?RBID=16094>
2. Nationell läkemedelsstrategi, handlingsplan 2014. Stockholm: Socialdepartementet, 2014.
3. Uppdrag att utveckla en nationell källa för ordinationsorsak – slutrapport 2014. Stockholm: Socialstyrelsen, 2014. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-12-31>
4. Regleringsbrev för budgetåret 2014 avseende E-hälsomyndigheten. Stockholm: Socialdepartementet 2015 <http://www.ehalsomyndigheten.se/Documents/Styrdokument/Regleringsbrev%202015.pdf>
5. Teknisk förvaltning och drift av Nationell källa för ordinationsorsak. Återrapportering enligt E-hälsomyndighetens regleringsbrev 2015. Stockholm: E-hälsomyndigheten 2015.